

Landskap: *Skåne*
Härad: *Ingelstad*
Socken: *Borby*
Uppteckningsår: *1939.*
Upptecknat av: *Curt Wallin*
Adress: *Vallen, Hammenhöj.*
Berättat av: *äkan Kerstin Björklund.*
Född år *1873* i *Borby.*

Samla ceremonier vid barndop. 1-2.

" " kyrktäning. 3-4.

" " nattvardsgång. 5-6.

Enskild skrift. 7.

Husförhöi. 8-9.

Varför dörrvaktare anställdes vid Borby kyrka. 10-12.

Om Borby kloster och "Liselas källa". 13-18.

Om J. A. Olofs kyrka och "Sankt Olofs källa". 19-24.

Fjolsputare i Borby. 25-26.

Sandby-borna. 27.

Hannas-borna. 28.

6019

ACC: N:R. _____

Landskap: _____ Upptecknat av: _____

Härad: _____ Adress: _____

Socken: _____ Berättat av: _____

Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

/.

Gamla ceremonier vid barn dop.

I Borgholm förekom det aldrig för, att ett barn döptes i kyrkan under vintern. Döpet ägde under denna årstid alltid rum i kyrkoherr-ens sänkebetsrum. Man lät döpa barnen så fort som möjligt, helst innan barnet blivit 3 dagar gammalt. Man trodde, att trollen kunde komma och byta ut det odöpta barnet mot ett av sina egna.

Så fort man hunnit underrätta kyrkoherran, rekte faddrar och gudmoder älsad med barnet. Man lade skäp i barnets kläder, så att det inte skulle bli bortflytt wa

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. **6019**

Landskap: Upptecknat av:
 Härad: Adress:
 Socken: Berättat av:
 Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

der vägen för det.

Betalningen till prästen för ett barndop
 var för 1880-talet 9 daler (kr. 1.50.).

När man kommit hem, lade faddrarna
 sina fadderpengar i smyg under huvud-
 kudden i barnets vagn. Och gudmodern
 hade fört, när barnet lindades och kläddes
 till dopet, stuckit en mindre penning i lin-
 dan på barnets bröst.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

Gamla ceremonier vid kyrktågning.

Innan en barnafödelska skulle kyrktågas, fick hon inte gå ut om huset eller tvärs över gatan. Och när hon kom till kyrkan för att kyrktågas, måste hon vika i vapenhuset, tillts det ringt samman till högmässan.

Det var alltid gudmodern till barnet, som skulle följa kyrkogångskvinnan till gudstjänsten och skulle stå bakom denna, när hon knäpödd på gälden i kyrkodörren. Hur länge än gudstjänsten varade, fick inte den kyrktagna gå ut förrän välsignelsen blivit läst och utlösningen börjat sjungas. Vid

6019

ACC. N.R.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

hemkomsten lades psalmboken på barnets
bröst i vaggan, så att, som det troddes, bar-
net kunde bli delaktigt av den välvirgelse,
som modern fått.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.

Skriv endast på denna sida!

6019

ACC. N:R. _____

Landskap: _____ Upptecknat av: _____

Härad: _____ Adress: _____

Socken: _____ Berättat av: _____

Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5.

Ceremonier vid nattvardsgång.

Den, som skulle begå Herrns nattvard, skulle dagen förut göra sig ren. Inget fick uträttas den dag, då nattvarden begicks. Man läste aftonen förut någon bön om att rätt och värdigt kunna begå nattvarden och sjöng någon aftonspsalm efteråt. Likaså läste man morgonbön på nattvardsdagen.

Man skulle fasta och inte förtära något alls, utom litet hembraggt dricka, om man var förstig.

Då man kommit hem igen efter nattvardsgången, skulle man hålla sig stilla

ACC. NR. 60 i 9

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

hela dagen ^{och} inte äta någon kraftig måltid.
Sitt middag hade man den dagen alltid
risgrönsgröt som obligatoriskt rätt i gärdar-
na. För övrigt rätt man stilla på eftermidda-
gen och läte i någon postilla eller annan
gudelig bok.

Om det var en aldrig sådan korsväjare
i vanliga fall, var han inte och spelade inte
kort den dagen. Ty det ansågs ^{för} som ett brott
att väja och spela kort den dag, man be-
gätt Herrens nattvard.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 6019

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.

Enskild skrift.

Om en ogift kvinna fött ett barn och
ville gå till nattvarden, måste hon först
gå i enskild skrift i närvaro av 2 vittnen,
innan hon tillåts gå in i kyrkan till det
offentliga skriftermålet.

Sådan enskild skrift förkom i Borås
under hela kyrkostyrelsens Brändts tid.

Den enskilda skriften föregicks i kyrkans
sakristia.

6019

ACC. N:R. _____

Landskap: _____ Upptecknat av: _____

Härad: _____ Adress: _____

Socken: _____ Berättat av: _____

Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8.

Husförhör.

Här i orten kan ingen minnas, att det varit något gille i samband med husförhören.

Socken var indelad i rotar ^{och varje rote i} ~~nummer~~ nummers. Vissa nummer i varje rote kallades till husförhör från predikstolen söndagen före den söndag, då husförhören skulle hållas.

Husförhören ägde rum i kyrkans sakristia, vilken också användes som konfirmandsal, sedan värmelledning inlagts i kyrkan. Elden också ägde husförhören rum i någon av skolorna intill år 1881, då benklöket inreddes i den då byggda nya skolan i norra delen av byggnaden och med utgång mot "korsornen".

Skriv endast på denna sida!

6019

ACC. N:R.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9.

som torget vid kyrkan alltid betat vidan ur-
minnes tider. I 1923 ändrades skolan så, att
den endast kom att inrymma lärosalar.
Banklokal hade byggts något år föint på den
plats, där det gamla mejeriet låg.

Skriv endast på denna sida!

6019

ACC. N:R.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

Varför dörrvaktare kom att anställas vid
Bourby kyrka.

Varför dörrvaktare kom att anställas i vapenhuset till Bourby kyrka, orsakades av följande:
 År 1890 kom till Bourby från Småland en ung handlande, som hade sin affär, där järnhandlare Lernes affär nu är. Hos honom samlades de förmögna mannarna och utbo och spelade kort under hela den tid gudstjänsten varade. Under Brandts tid varade gudstjänsten dryga 2 timmar. När de påräknade, att det var tid för kungörelsernas uppläsande, infinnas de sig på läktaren för att höra

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

//.

desså. Kyrkoherde Brandt var emellertid en god iakttagare. Han lade märke till nykomlingarna på läktaren. Genom sina tjänare såg han reda på var gudbarna höll till och vad de hade för sig under det yttre gudstjänsten pågick. Han anställde då en gammal soldat, som hette Svärd, som dörrvakt i vapenhuset. Så snart prästen gått på predikstolen, skulle Svärd låsa dörrarna till läktaren och kyrkorummets. Gudbarna blevo överraskade över att finna dörrarna låsta, och de måste stå i vapenhuset, tills polket gick ut. Eftersom det var personer, som ville anses för särskilt goda kyrkohusökare, blevo de utskräffade av att-

ACC. N: 6019

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

mänheten. I fortsättningen infunno de sig
vid gudstjänstens början. Men Svärd fortsatte
som dörrvaktare, och när han slutade, kom
Hans Svensson vid. Som dörrvaktare tjänstgör
nu ringaren. Han står där, till dess det är
tid för honom att ge sig upp till klouker-
na för att ringa samman.

Skriv endast på denna sida!

6019

ACC. NR.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13.

Om Borby kloster och "Lislas källa."

Enligt ett gammalt dokument, som min make, skomakare Nils Björklund, köpte på auktion bland en del gammalt skräp efter Tomas Munch af Roseröd efter dennes död i St Olaf — Björklund sålde en gång i vadersmod egna papperst — skulle i Borby ha legat en kloster-skola, där kurrakärret är (numera avskräpingsplats för avskrädet från municipalet). I detta kloster skulle ha funnits en abbedissa vid namn Liseläa, eller Lisla, som det heter på gammal-skänka. Denne skulle ha hotat att anmäla klosterets abbot och munkar för ridslöshet

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17.

mot klostrets noviser. En morgon saknades
abbedissan, näi morgontönen skulle läsas,
och fanns svårnad med en pil i ryggen
framför kyrkodörran. Man misstänkte klost-
rets abbot för mordet, därför att en skrivelse
föret ingått till de högre myndigheterna om
munkarnas vandel.

Enligt en annan version, som gick som
sagen här i Borby bland de gamla och även
berättades av min lärare, Elborg, på 1880-
talet, skulle i Borby ha funnits en förmö-
gen ~~stätt~~ familj, bestående av två bröder
och en systas. En rik ryttmästare, som hette
Borre och som hade sin borg, där nu en

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15.

gård ligger i nr. 44 som kallas Pilagården, hade fattat kärlek till flickan. Men bröderna ville inte veta av honom. Han beslutade att röva flickan, när abbedissan ~~och~~ med noviserna skulle gå till kyrkan och föränta morgonbönen. Han höll med en eldri häst bakom kyrkans mur. Just som han tagit flickan och fått upp henne på hästen, kom en pil från klosteret, ämnad åt honom, och träffade flickan, så att hon föll död ned.

I båda versionerna påstås det, att en källa runnit upp, där flickan dog.

I det gamla dokumentet från S. t. Olof stad, att Cecilia blev av näven förklarad

6019

ACC. N:R. _____

Landskap: _____ Upptecknat av: _____

Härad: _____ Adress: _____

Socken: _____ Berättat av: _____

Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16.

för helgen och att klostret upplöstes.

I den version, som läraren berättade, hette det, att flickans bröder samlade vitt folk och drog åstad för att döda kvinnoöraren. Denna blev nedstjungen med gilar några stenkast från sin borg. Därför att det var en mäktig hövding, restes en runsten, där han föll, och byn skulle efter honom fått vitt namn. Bore by, som sedan förkortats till Bourby. Hans anhöriga skulle därefter ha skänkt hans egendomar till kyrkan för att på själarnas vägnar läsa för hans själ.

Hälsan från gamla tider är det stora skensatta, runda hälet, som är beläget

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17.

söder om det ~~och~~ genom författaren Theodor Tufvesson förordigt inhägnade källan. Theodor Tufvesson har alltså upptecknat fel källa som "Sinselas källa." Den rätta, som ligger söder om den av Theodor Tufvesson upptecknade, var i min barndom mörk i vatten, så att vattnet fick färgen bitnade blodvatten, och den var berusen med en smal kant av vass vid sidorna och om sommaren full av stora vattenrättor.

Min far, som var född i Borby år 1838, varnade oss alltid för "Sankt Sinselas käll". "Kommer ni ner där, så kan vi inte komma upp igen," sade han.

ACC. N:R.

6019

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18.

Jun av Theodor Tufvesson nu inhägnade
hållan var i min barndom endast en smal
vattenrännil, som vi som små barn kunde
trampa över, när vi gick ut för att bli
kana på prästens ängar om vintern. Om
sommaren var då inte högre vatten, än
att man kunde stå i det med träskorna.

Min far sade, att det är stora världen
offrade i "Sankt Eriks häst". Man hade
försökt att botta och laga upp något. Men
innet redskap dög, och det var bottenlöst i
mitten.

Skriv endast på denna sida!

6019

ACC. N:R.

Povung

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19.

Om S:t Olofs kyrka och S:t Olofs hälla.

I samma gamla dokument stod även om S:t Olofs kyrka och S:t Olofs hälla. Enligt detta skulle kyrkan ha hetat Annavälla, och där skulle under Olof den heliges härnadssteg ha bildats en liten församling kristna. I dokumentet uppgavs antalet till 30 stycken. Där byggdes ett litet kapell, som försågs av en kaplan.

I Sjöllebo borg bodde vid samma tid en förvägen familj, som hade två söner och en dotter.

I Kronovalls borg bodde en ung riddare,

Skriv endast på denna sida!

6019

ACC. N:R.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20.

som vid en fornering fattat kärlek till flic-
kan; ^(i Byllebo) och flickan besvarade hans kärlek. Han an-
höll hos Byllebo-herren om hennes hand men
fick avslag. Trots detta möttes flickan och rid-
daren på en kulle vid Kronovalls gräns, där
en källa var belägen. — Byllebo gräns gick
för inder så många år sedan ändå in till
S:t Olofs kyrkorum i öster. Lövgrens hörde till
Byllebo ägor, sade de gamla gubbar, som levde
i S:t Olof vid 1900-talets början. —

Den unga flickans bröder spionerade in-
tertid på riddaren och besto att döda honom.
De gånge sig därför i skogen i närheten av
källan, och när de älskande träffades, av-

Skriv endast på denna sida!

6019

ACC. N:R.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21.

sköt den ene brodern en pil mot riddaren. Men pilen träffade i stället systern, som föll död ner. Riddaren, som var överväpnad, flydde. Men brottet anmälades av honom, så att mördaren blev förklarad för villög. Vem som ville fick döda honom. Föräldrarna försökte få honom ut ur landet, men han ville fört besöka den plats, där hans syster dött. Han blev där nerhållen av vännerna till riddaren på Kronovall, och hans osäliga ande irrade under ständig klagan runt om källan varje natt, så snart nymännen tänts på himlavalvet och till dess den går i nedan.

Hans föräldrar bido då Olof den helige

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. 6019

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22.

skicka ner en präst, som var riktigt vigd, och
läta honom i 8 dagar och nätter läsa mäs-
sor över den olycklige, så att han kunde fin-
na ro. Till gengäld skulle föräldrarna bygga
en kyrka över platsen och sätta predikstolen
just på den plats, där flickan dött.

Kyrkan skulle ha blivit färdig 1150.

Den nuvarande S:t Olofs källa skul-
le ha fått sitt namn därav, att Olof den
helige bott i S:t Olofs gård och druckit av
den källan med sina män. Det skulle ha
skett under hans andra färlägg, då den krist-
na församling, som då fanns i S:t Olof, böt
honom om hjälpe mot hedningarna, som

Skriv endast på denna sida!

6019

ACC. N:R.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23.

vodde runt omkring dem. Dessa hedningar
skulle ha varit förbränt de förtäliga krikna.

Det skulle alltså finnas 2 heliga källor i
d. t. Olof: dels den, som vanligen kallas "d. t.
Olofs källa", belägen i närheten av kyrkan,
dels en källa under kyrkans golv på den plats
där predikstolen står.

Dokumentet, som Hume af Rosenschöld
ärf och som av min man köptes på auktio-
nen efter honom, var skrivet för hand. Det
var så gammalt, att det var gammal-
svenska uttryck och gammalsvenskt stavsett.
Men som jag i min barndom lärde mig
att läsa genom att studera gamla biblar

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 6019

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24.

med kopparslock, som voro i kyrkordens
Anders Hainstons i Sandby ägo, år 1881, då jag
tjänade där som barnflicka, kunde jag lyda
dokumentet. Och jag har mycket gott minne.
Det jag en gång lät i min ungdom, fäste sig
säkert i mitt minne. Därför minns jag myc-
ket väl, vad som stod i dokumentet. Det
är bara synd, att min man eldade upp
det.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25.

Fiolspelare i Bourby.

Till mina föräldrars hem kom ofta en gammal fiolspelare, som man kallade gälspelemannen eller Mariken gäse. Han hade i sin barndom varit kungs gälskäre. Själv talade han om att han lärt sig spela fiol, när han var gälskäre och därav fått namnet. Han dog 1887 på Bourby fattigård 75 år gammal.

Min mor talade om att hennes farfar var den rike häradsspelemannen i Ingelstads härad. Han hade privilegiet på all musik på alla gillen och skulle hålla län-

6019

ACC. N:R. _____

Landskap: _____ Upptecknat av: _____

Härad: _____ Adress: _____

Socken: _____ Berättat av: _____

Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26.

pojkar och berättar, så att de kunde vara på
mer än ett ställe på en gång, om så behö-
des. Ingen fick spela på något gille i det
häradet utan hans tillåtelse.

Såsom min morfar var spelmann. Han
var född 1826. (Om dennes äventyr efter spel
på ett kringgille i Ö. Hoby se uppteckning-
en "Bäckahöjden och Bouby-spelmannen" i
samme berättelse!)

Skriv endast på denna sida!

6019

ACC. N:R.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27.

Sandby - börna.

Det påstas sedan gammalt, att invånarna
i Sandby by i Borby loka de många skepp
vitre, så att de lida skeppsbrott. Sandby - börna
finns därigenom i rikedom.

Skriv endast på denna sida!

6019

ACC. N:R. _____

Landskap: _____ Upptecknat av: _____

Härad: _____ Adress: _____

Socken: _____ Berättat av: _____

Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28.

Hannas - barna.

Ett gammalt ordstav i Borby lyder:

"I Hannas gör de inget portred.
De måla härnysjöt i alnavis."

Skriv endast på denna sida!